

A Szlovákiai Magyar Írók Társasága

TÁJÉKOZTATÓJA

Megvalósult és tervezett rendezvények. Képek az Író Társaság életéből.

Összeállította: Nagy Erika
Képek: Nagy Erika

t
e
l
k
é
l
e
m

**ÉS
T
R
E
M**

SZÁSZI ZOLTÁN LAUDÁCIÓJA

Talamon Alfonz díj, 2017

Mint írod remek legfrissebb könyvedben, kedves Veres István, bizony, Széchenyi jobban szeretett a Dunában úszni, mint politizálni. Hát biz', a legnagyobb magyar ezt megtehet-e alkalmasint, ám mégis csak kellett neki is politizálni, miként te is, bizony, inkább kénytelen vagy az újságírásnak a Móra Ferenc-féle ólomszérűjén a napi betűkaszálgatását végezni, mint az irodalom virágos tündérkertjében passziós sétálgatni. Hát már mit lehet most tenni? Más egyebet nem tudok neked ajánlani, kedves Veres Pistám, mintsem azt, ha lehet, gyakrabban hadd el az ólomszérűt, s tévedjél be abba az illatos, virágos tündérkertbe, sőt maradjál inkább annak a lakója! Mert ott neked, lásd, barátom, babér terem, s koszorú, mit magas homlokod díszére most itt a kollégák meg szeretteid jelenlétében felhelyezünk, ha képletesen is. Nyugi, méretet vettünk, nem fog szorítani!

Nos, hát Talamon Alfonz díjas lettél barátom! Micsoda öröm ez! Mert, bizony mondom, megérdemelten lettél az, s bár e díjat Diószegen, a névadójának szülővárosában szokás átadni, mégpedig május hónapban, idén – bizonyos csúszások miatt és remélem csak kivételesen – egy nyúlgrásnyival odább, Kodály városában, Galántán esik meg a ceremónia, e hűvös őszben!

Pistám! Már azt sejteni, azaz mit sejteni, eleve tudni lehetett a *Galvánelemek és akkumulátorok* szikrakisülésekor, hogy itt nem akármilyen tehetséggel megáldott ember nyit be az irodalom nagy szalonjába! Már ezután te elegánsan formanyelvet öltöttél az egészre, okos személdőként kissé oldalt állítottad be magad, amit szerintem persze csupán a rálátás másságának érdekében tettél, s így írtad, majd így került az olvasók elé újabb köteted, a *Dandaranda* – Szerelem, biztonság, kutyák fogalmakkal megtámasztva. Elvonatkoztatott érzelmekkel operáltál. Barátom, Veres István, te ebben a második kötetben egy különleges hangvételő, modern prózát alkottál. Egy eddig kinyitatlan ablakot tárva fel, amelyen át korosztályod, a rendszerváltozás után öntudatosodottak szocializá-

lódási folyamatára látni rá. Az ablakon át az látható: a gondolkodó és alkotó korosztály mellett az anyagi szinten vegetáló, teljesen hétköznapi és panelgondolkodású emberek vágyai, álmai, gondolatai, élethelyzetei, érzései is éppen olyan érdekesek lehetnek, mint a hipermagas intelligenciájú lényeké.

Veres Istvánunk, bizony, te már kezdetektől fogva rendkívüli nyelvi leleménnyel vágta bele az írásba, de hiszen ezt már mondtam is. Megdöbbenettél, elkápráztatattál, már-már elhittem neked olykor ezt a dédelgetést, hogy micsoda szép ez, aztán vissza-kézből megadtál egy sallert. Megforgattad a gyomromat, remekül mulattattott, amikor polgárt bosszantottál. Azt kell mondjam, neked, az idei Talamon-díjas írónak a nagyvonalúsága elsősorban azt mutatja nekem: nyitottság kell, nyitottság a másságra, a kicsit szokatlanra. Meg figyelem az egykoriakra, akiknek életét, mint egy szentírást olvassuk, pedig á, dehogya, az élet nem szentírás, még a legnagyobb magyar élete sem az. Széchenyi pozsonyi Duna úzásai, bizony mondom, a legnagyobb magyar emberi arcának megrajzolásához éppen annyira fontosak, mint feledhetetlen cselekedete, egy évi összes jövedelmének országgyűlési felajánlása az akadémia céljaira. Szóval, ha Széchenyi, akkor akár mese is lehet! Meg kell is hogy legyen! A mítosz, a rítus segíti legjobban a megértést és az elfogadást. A beavatások értői pedig az írók, a poéták.

Kedves Veres István, kedves friss Talamon-díjas írónk! A díjadat viseld büszkén, légy el egészséggel, koccints rá, és ránk is jó borral nagy pincejársaid idején, és alkalmasint mártózz meg a Dunában, mint Széchenyi. Aztán el ne feledd, az ólomszérúról csak át kell gardírozni a tündérek kertjébe!

MIZSER ATTILA

Az Arany Opus-pályázat kiértékelése

Tisztelt Résztvevők, Kedves Pályázók! Díjazottak!

Először vagyok az Arany Opus pályázat értékelője. Nincs más viszonyítási pontom, alapom. Eddig más pályázatok, más felkérések koordinátái mellett kellett lehetőséget keresnem a minősítésre. Különösképp, ami a kortárs szövegeket, korpuszokat illeti.

Az arany lágy nemesfém, amely ugyanakkor nem oldódik. Az Opus pedig maga a mű, amelynek, gondolom, az előbb említett tulajdonságoknak, sajátosságoknak a birtokában kell lennie. Remélem, ezek az indukciók is szerepet játszottak a díj megalkotóiban anno.

Nálam mindenesetre igen.

Ehhez kerestem textúrákat, olyan rétegeket, állagokat, mintákat, amelyek megtámaszthatják, folytathatják a díj ethoszának alapjait, alappilléreit és íveit.

Ez természetesen más és más kondíciókat követelt a líra, illetve a próza terepén.

Nem tudok számot adni, beszámolni a pályázatok eddigi genealógiájáról. Ezt a 2017-

es metszetet láttam, s ezt kellett, hierarchikusan, minőségcentrikusan kezelnem, megítélnem.

Subjektíven. Így rajzolódott meg egymáshoz mérten az a viszonyrendszer, kvázi kánon, amely végül is számomra az eredményt, végeredményt szülte.

Több olyan jelige is volt, amely a tulajdonképpeni élbolyt, szöveghalmazt megrajzolta. Gondolok itt műfajtól függetlenül a *szalámi*, a *Bábos* és a *Glass* jeligékre. Ezekben mind ott volt az az izgalom, a minőség és a különlegesség, amely egy nemes mű jellegéhez méltó bírt volna lenni.

Mégis, számomra a méltóság, az elegancia, a szöveg kezelésének megnyugtató, magabiztos birtoklása volt az eszmény, amelyet két jeligénél éreztem a legmegnyugtatóbban visszaköszönni, az újraolvasás során is. Az ebbéli gyanúmban megnyugtatóan erősítették meg zsűritársaim, az ő meglátásaik, amelyek talán, mondanom sem kell, valamelyest rímelték az enyémmre.

Így kapott bizalmat a próza kategóriában az *Amoyni Teymen* jelige *Ajto* című műve, és a lírában a *Vízöntő* jelige *Hotel Učka* című alkotása.

Az *Ajto* című ikernovella erénye a gördülékeny cselekményvezetés, a szituációk és a dialógusok precíz kidolgozása, valamint a feszes (megkettőzött) szerkezet. Ugyanazon élethelyzet két eltérő nézőpontból való bemutatása mértéktartó prózanyelvet, és a kompozicionális arányok iránti fokozott érzékenységet igényel, amely ebben a pályaműben maradéktalanul megvalósul. Továbbá, a groteszk és az irónia alakzatait finoman hozza mozgásba az a sajátos szemiozis, amely a jelek kettős, helyzetfüggő értelmezéséből adódik. A megfigyelő és a megfigyelt által létrehozott luhmann-i „megfigyelőrendszer” szerepei itt felcserélhetőek: az ikernovella a valóság interpretációjának szubjektivitására, valamint a szubjektív tapasztalataink felülírhatóságára egyaránt rámutat. Így a létrehozott szövegre, szituációra egyaránt. Ez meghatározó jellege és minősége.

A *Hotel Učka* című hosszúvers a táj (illetve a tájban látszó tereptárgyak és figurák) érzéki, mozaikszerű leírása, amely a kontempláció gesztusát, és az ekphraszisz alakzatát működteti. A kontemplatív strófák közé ékelődnek a beszélő kiszólásai, meta- és önreflexív megnyilvánulásai, amelyek sajátos módon törnek meg a leírás monotonitását. A szemlélő pozíciója és identitása látszólag változatlan. Ezt az egységességet és egységiséget a nyelvi és stílári megoldások valósítják meg, amelyek a hétköznapi és a poetizált nyelvhasználat megoldásait vegyítik. Egyszerre több regisztert működtetnek. Valójában azonban a nézőpont újra meg újra áthelyeződik, ezáltal a képalkotás és a perspektíva is

változik. A különböző élethelyzetekben feltűnő emberi, isteni, történelmi és természeti létezők így mozgalmassá válnak, mozaikokat hoznak létre, az érvényes, egyedi versnyelv működtetésével.

Amelynek élménye felkavaró.

A díjazottaknak őszintén gratulálok!

HIZSNYAI ZOLTÁN

Tisztelt Ipolyszalkaiak! Kedves Barátaim! *

Kelet felé menet elég gyakran keresztülhajtok Szalkán. Amikor dél felől jövet elém tárul az Ipoly-völgy pazar panorámája, majd kiegyenesedik az út, fölém magasodik a Börzsöny, és megpillantom a falu sziluettjét, itt, ebben a pártját ritkítóan gyönyörű természeti tájban mindig az jut eszembe, hogy ugyan miként jöhet létre a semmiből egyszeriben minden? Hogyan keletkezhet a nincsből a van?

Közben persze Turczel Lajosra gondolok, aki innen indult, és tíz évvel ezelőtt, végső útján ide tért vissza. Turczel Lajosra és az ő nemzedékére, a semmiből valami csinálókra. A (cseh)szlovákiai magyar szellem alkímistáira. Azokra, akik a berepülő pilóták elszántságával és bátorságával kezdtek hozzá az irgalmatlanul nehéz feladathoz: hogy tapasztalatok, tanítómesterek és minták híján fogják termőre a szellemi szűzföldeket, az ugart, amelyet felvert a dudva, a muhar és a gaz.

Mert azt, ami a világháború után megmaradt, a béke rombolta le ezeken a tájakon. Alig vonult el a front, még alig oszlott szét a lőporszag a levegőben, a nagypolitika boszorkánykonyháiban már rotygott az üstökben egy újabb bűzös főzet: már készültek a deportálandó és kitelepítendő magyarok listái. Ami már az első világháború utáni impériumváltás után spontán elkezdődött, az a második világháború során és a jogfosztottság azt követő évei alatt fejeződött be. A magyar nyelvterület északi peremén élő, újból Csehszlovákiához került magyar népesség lényegében értelmiség nélkül maradt. Mondhatnánk, lefejezésre került.

A kitelepítések az 1948. februári kommunista hatalomátvétel után se fejeződtek be azonnal, a marhavagonok egészen az év végéig szállították a kisemmizett, szülőföldjük-ről elűzött magyar nemzetiségű „hontalanokat”. Ráadásul „nagy veszteség érte a szlovákiai magyar közösséget azáltal is, hogy a jogfosztottság éveiben a tanulni vágyó magyar fiatalok százai hagyták el Szlovákiát, részben hivatalosan, másrészt a határfolyókon, zöldhatáron átszökösve Magyarországra. Tanulmányaik befejeztével, ritka kivételtől eltekintve, ott is maradtak.” (CSICSAY, 2008a: 39)

A lakosságcsere tehát (Popély Árpád szavaival) „nem csupán Dél-Szlovákia etnikai összetételét változtatta meg, hanem máig ható kitörölhetetlen nyomokat hagyott a (cseh)szlovákiai magyarság társadalom- és művelődésszerkezetén is, mivel elsősorban a hagyományosan kultúrateremtő és -hordozó városi polgárságot és értelmiséget, valamint a falusi nagy- és középbirtokosságot sújtotta.” (POPÉLY ÁRPÁD, 2006: 25)

Amikor tehát az ötvenes évek elején megindulhatott, újra indulhatott a magyar anyanyelvű elemi és polgári iskolai szintű, valamint a középiskolai oktatás Turczel Lajosra és nemzedékére, az úgynevezett alapozókra rettentően nagy munka hárult. Többnyire maguk sem voltak még eléggé felkészültek a nagy feladatra, nem rendelkeztek tanári

diplomával sem, és a tanítással párhuzamosan, sok esetben alig néhány leckével a diákság előtt haladva tanultak maguk is, miközben magát a tanítást, a didaktikát is el kellett sajátítaniuk.

Turczel Lajos ennek a menet közben értelmiségivé lett nemzedéknek volt egyik vezéralakja, alighanem legjelentősebb és legnagyobb ívű pályát bejárt tanáregyénisége, akinek ráadásul tudományos, elsősorban irodalom- és szellemtörténeti tevékenysége is igen jelentékeny.

Falusi gyerekként indult neki a nagyvilágnak, hogy olthatatlan tudásszomját csillapítsa. Budapest, Komárom és Pozsony jelzik életútjának fontosabb állomásait. Jogász, magyar szakos középiskolai tanár, egyetemi oktató, majd docens és a pozsonyi Comenius Egyetem magyar tanszékének a vezetője. Számos, máig mással nem pótolható, kikerülhetetlen irodalomtörténeti könyvpublikáció és egyetemi tankönyv szerzője. A szlovákiai magyar közoktatás és tudományosság második világháború utáni újraindításának minden bizonnyal legjelentősebb alakja. Egy falusi sihederből lett egyszemélyes szellemi intézmény, akinek pályája az Értől (esetünkben az Ipolytól) az Óceánig ível. Aztán egy évtizede, hatalmas életművet hagyva maga után, s már mélyen benne az aggkorban, visszatér kiindulópontjára, az Ér, vagyis hát ide az Ipoly mellé, gyermekkorra helyszínére, gyermekkorra földjére. Földjébe.

Mély főhajtással állunk sírja előtt.

Nyugodjon békében, Tanár Úr!

* Elhangzott Turczel Lajos sírjánál, az ipolyszalkai temetőben 2017. november 24-én, a III. Turczel Emléknapon.

